

GÖSTERGE

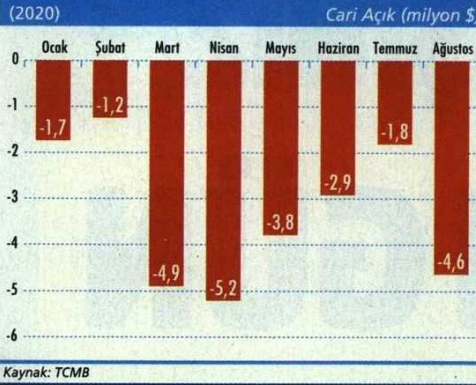
ARAM EKİN DURAN
eduran@ekonomist.com.tr

Cari denge, turizm gelirinden yoksun

Türkiye ekonomisinin yumuşak karnı olan cari işlemler dengesi, geçen yıl ocak-ağustos döneminde konjonktürel olarak artıya geçmişti. Bu yıl aynı dönemde ise cari işlemler dengesindeki açık 26 milyar doları aştı ve Türkiye'nin 'cari açık' sorunu yeniden gündemimize girdi. Merkez Bankası'nın 2020 Ağustos Ayı Ödemeler Dengesi İstatistikleri'ne göre, yılın sekiz ayında 26 milyar 500 milyon dolar, ağustosta ise

4 milyar 600 milyon dolar cari açık verildi. Böylelikle Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın iki hafta önce açıkladığı Yeni Ekonomi Programı'ndaki (YEP) 24 milyar dolarlık yıl sonu cari açık beklentisi daha

CARİ AÇIK, YIL SONU HEDEFİNE 8 AYDA ULAŞTI

ağustos sonu itibariyle aşılmış oldu. Türkiye ekonomisi, yapısal olarak cari açık vermeden büyüyemeyen, üretimde yaklaşık yüzde 60 oranda ithal ham madde veya ara malına ihtiyaç duyan bir yapıda. Cari açık, bugüne kadar turizm gelirleri ve doğrudan uluslararası yatırımlar ile kapatılmaya çalışıldı. Ancak 2020 özelinde bu iki kalem de arzu edilen performansı vermekten çok uzak. Özellikle turizm gelirlerinin pandemi nedeni ile

yüzde 75'e yakın düşmesi, Türkiye'yi neredeyse 20 milyar dolarlık turizm gelirinden mahrum bıraktı. Yeni dönemde Merkez Bankası'nın faiz artışına devam etmesi halinde cari açığa daralma görülebilir.

"Geçen yılki cari fazla, bir sapmaydı"

"Haziran itibarıyla dış ticaretin yeniden canlanmaya başlaması ile ithalat hızla bir artış gerçekleşti. Aynı dönem TL'nin de hızla zayıflaması bizim için önemli bir dezavantaj oldu. Yılbaşından bu yana TL, dolar karşısında yüzde 25'i aşan bir değer kaybı yaşadı. Bu da ithalatı bizim açımızdan daha pahalı hale getirmiş oldu. Geçen yıl cari fazla verilmesi, yaşanan kur şoku ve ithalatı sert bir fren olmasaydı. Yani Türkiye ekonomisinin ithalat ihtiyacı yerli üretimle karşılandığı için cari fazla verilmedi. Dolayısıyla yapısal bir dönüşümün sonucu değildi, bir sapmaydı. Mevcut durumda, Türkiye ekonomisi büyüdükçe, cari açık vermeye devam edecek."

PROF. DR. SINAN ALÇIN
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

İşsizlikte tablo bulanık

Pandeminin ağır darbe vurduğu iş gücü piyasası, 'normalleşme' adımlarının başladığı haziran ayından itibaren bir nebze canlanma yaşasa da Türkiye'de yeni iş alanları yaratma konusunda yaşanan sorunlar nedeni ile işsizlikte vahim tablo devam ediyor. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) yayınladığı Temmuz 2020 İş Gücü İstatistikleri'ne göre, istihdam edilenlerin sayısı geçen yılın aynı döne-

SON 1 YILDAKİ İŞ KAYBI 1,2 MİLYONU AŞTI

mine göre 1 milyon 254 bin kişi azaldı ve toplam istihdam 27 milyon 263 bin kişi oldu. Aynı dönemde işsiz sayısı da 369 bin kişi azaldı ve işsizlik oranı yüzde 13,4 ile önceki döneme göre aynı kaldı. Tarım dışı işsizlik oranı 0,6 puanlık azalışla yüzde 15,9 olurken, genç işsizliği ise yüzde 25,9 olarak gerçekleşti. TÜİK'in dar tanımlı hesaplama yöntemine göre, iş bulma umudunu kaybettiği için artık iş aramayanlar işsiz sayılmıyor.

Sanayi üretiminde artış sürer mi?

Büyümenin öncü göstergelerinden olan sanayi üretimi, haziran ve temmuz aylarından sonra ağustosta da kayda değer bir artış sağladı.

Sanayi üretimi, ağustosta aylık bazda yüzde 3,4 ve yıllık bazda yüzde 10,4 arttı. Böylelikle sanayi üretiminde Ocak 2018'den beri ilk kez çift haneli büyüme görmüş olduk. Pandeminin yarattığı olumsuz ortam nedeni ile nisan ayında yüzde 31,3, mayısta ise yüzde 19,3 daralan sanayi üretimi, son açıklanan verilerle üçüncü çeyreğe ilişkin büyüme beklentilerini doğrulamış oldu. Aylık bazda, dayanıklı mallar hariç tüm ana sanayi gruplarında artış gözlenmeye devam etti. Sanayinin alt sektörleri incelendiğinde, ağustosta madencilik ve taş ocaklığı sektörü endeksi 2019'un aynı ayına göre yüzde 5,2, imalat sanayi sektörü endeksi yüzde 11,4 ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi yüzde 2,3 artış gösterdi. Orta vadeli ekonomik büyüme görü-

nümünün sürdürülebilirliği açısından önem arz eden ara malı ve sermaye malı üretiminde devam eden toparlanma da dikkat çekici. Bu üretim rakamları kendini

ihracatta da gösteriyor. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre, sanayi sektörü eylülde aylık bazda yüzde 30,5 ve yıllık bazda 6'lık ihracat artışı elde etti. Bu dönemde 12,3 milyar dolarla yılın en yüksek dış satım hacmini de yakalayan sanayi sektörüne en büyük katkı 2,6 milyar dolarla otomotiv endüstrisinden geldi. Sanayiye oluşturan 16 alt sektörün tamamında eylülde önceki aya göre ihracat artışı kaydedilirken, artış oranında yüzde 68,6 ile

otomotiv endüstrisi yine ilk sırada yer aldı. Ancak öncü göstergeler üçüncü çeyrekte 'V' şeklinde bir toparlanmayı işaret etse de bu toparlanmanın dördüncü çeyreğe yansımaları kolay görünmüyor. Özellikle faiz artırım sürecinin devamı ve pandemide olası ikinci dalga ihtimali, sanayi üretiminde bir yavaşlama getirebilir.

SANAYİ ÜRETİMİNDE İYİLEŞME SÜRÜYOR

Çekirdek enflasyonda yükseliş trendi

Türkiye'de son dönemin en tartışmalı verilerinden biri de enflasyon. Toplumun önemli bir kısmı, TÜİK'in açıkladığı enflasyon verilerinin hissedilen enflasyonun çok altında kaldığı görüşünde. Bunun en önemli nedeni, enflasyon sepetindeki tartışmalı kalemler ve satın alma gücünde yaşanan gerileme. Son açıklanan verilere göre, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) eylülde aylık bazda yüzde 0,97 artış kaydederken; yıllık bazda yüzde 11,77'den yüzde 11,75'e geriledi. Giyim ve eğitim grubundaki düşüslere ek olarak, gıda grubunda tarihsel ortalamaların altında artış gözlenmesinin gerçekleşen iyileşmenin ana belirleyici unsuru olduğunu söylemek mümkün. Yıllık çekirdek göstergelerdeki yükseliş

trendi ise sürüyor. Çekirdek enflasyon göstergeleri olan B ve C endekslerinde sırasıyla aylık yüzde 1,35 ve yüzde 1,33 oranlarındaki artışla yıllık bazda yüzde 11,57 ve yüzde 11,32'e ulaşıldı. Yani son üç aydır manşet enflasyon yerinde sayarken, çekirdek enflasyonda ise son üç aydır yükseliş devam ediyor. Aynı dönemde

Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) yüzde 2,65 artış gösterdi. Yİ-ÜFE Aralık 2019'a göre yüzde 13,44, geçen yılın eylül ayına göre yüzde 14,33 artmış oldu. Sanayinin dört sektörünün eylülde yıllık bazda değişimleri dikkate alındığında, madencilik ve taş ocaklığında yüzde 16,87, imalatda yüzde 15,52, su temininde yüzde 13,25 artış ve elektrik, gaz üretimi ve dağıtımında yüzde 2,62 azalış oldu.

TÜFE'DE SON 1 YILLIK DEĞİŞİM

